

Filmdistributie tijdens de
Eerste Wereldoorlog

13
WEERGEVONDEN

Jean Desmet en de Films- Erneuerungs- Gesellschaft

door Ivo Blom

Voor mijn artikel 'Jean Desmet, distributore dei primi film italiani' in het boek *Sperduti nel buio* heb ik uitgebreid onderzoek gedaan in het zogeheten Desmet-archief van het Nederlands Filmmuseum. Naast films, foto's, affiches, brochures e.d. bezit het Filmmuseum sinds 1959 zo'n 247 ordners met de verzamelde correspondentie aan en soms ook van de Nederlandse distributeur Jean Desmet. Terwijl ik bezig was met dit onderzoek, viel mijn oog op een dik pakket brieven van en aan Jean Desmet, brieven van een nogal emotioneel en soms zelfs explosief karakter. Het materiaal toont aan dat de uiteindelijk bewaard gebleven Desmet-collectie wel eens aanzienlijk kleiner had kunnen zijn. De briefwisseling illustreert

bovendien aardig hoe een distributeur van een neutraal land zich gedroeg tijdens de Eerste Wereldoorlog.

In het Desmet-archief van het Nederlands Filmmuseum bestaat correspondentie van Jean Desmet met de Films-Erneuerungs-Gesellschaft te Berlijn, daterend van de periode 5 september 1914 tot 18 februari 1915. Desmet, een van de meest actieve Nederlandse distributeurs in de jaren 1910-1914, verhuurde in het algemeen zijn films alleen in Nederland en in mindere mate in België en Nederlands-Indië. Maar in voornoemde periode verhuurde hij een pakket van 6 kisten films aan de Films-Erneuerungs-Gesellschaft. Waarschijnlijk ging

Tijdens archiefonderzoek kom je de meest bizarre dingen tegen. Vaak zijn dat zaken waar je eigenlijk niet naar zocht, maar die toch zo curieus zijn, dat je ze niet zomaar kan laten liggen. Al bladerend door vergeelde en soms zelfs door brandschade aangetaste brieven en rekeningen, stuitte Ivo Blom op het volgende.

het om tenminste een honderdtal films. Desmet kreeg echter enorme problemen met de Duitse douane, die extreem hoge invoerrechten eiste (een soort tolheffing). Desmet weigerde pertinent deze te betalen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog wilde men in Duitsland het eigen fabrikaat beschermen en werd het exploitanten moeilijk gemaakt buitenlandse producties te vertonen. Op een gegeven moment mochten buitenlandse films niet eens meer vertoond worden. Ook vervoer van films per boot werd een tijdlang onmogelijk vanwege de duikbootoorlog. Vandaar dat Desmets contacten met Nederlands-Indië bijvoorbeeld stokten en zelfs agenten van zijn concurrenten daar films konden laten circuleren waar hij eigenlijk het alleenrecht voor had.

Al snel werd op het verbod van buitenlandse films een oplossing gevonden. Buitenlandse films werden via aangepaste tussentitels en andere trucs 'omgedoopt' tot nationale producties en werden zo wel toegestaan voor projectie. Een bijzonder fenomeen was de Nederlandse neutraliteit in de Eerste Wereldoorlog en daarom kon men zowel voor de import als voor de export van films van 'twee walletjes eten'. Ook bijvoorbeeld Italië, dat aanvankelijk neutraal was tijdens de oorlog, profiteerde van deze situatie. Die neutrale

**INTERNATIONAAL-FILM
VERKOOP- en VERHUURKANTOOR**
Jansz. Deventer.

ANSTRAAL 6932
ROTTERDAM 5485

DE SMET'S INTERNATIONAAL FILMVERZENDHUIS.
Levering van Films aller fabrieken der wereld.

EXPRESSE BESTELLING.

REMBOURS

Voorzichtig! Drooghouden!

Generaal-Agentuur: Amsterdam Nieuwendijk 69. Filiaal: Rotterdam Korte Hoogstraat 28.

Aan de Heer _____

Rembours f _____ te _____

Jean Desmet
Archief Nederlands Filmmuseum

was daarbij een soort tussenstation voor de afzet naar Nederland. Na de bezetting van België stokte de Italiaanse import via België en Frankrijk en betrok Desmet zijn Italiaanse films via Duitsland. Hij kocht tijdens de oorlog niet enorm veel meer aan, maar had wel enkele populaire lange speelfilms onder zijn nieuwste aanwinsten in de periode 1915-1916, zoals *FIOR DI MALE*, *CAJUS JULIUS CAESAR* en *SANGUE BLEU*. Maar de grote aankoop van korte films, die hij tot en met 1914 had gedaan, verminderte snel. Het was daarom voor hem aantrekkelijk om zijn pakket korte films, dat bijna overal in Nederland te zien was geweest, nog een extra ronde door Duitsland te laten maken. De affaire met de Films-Erneuerungs-Gesellschaft kwam Desmet dan ook zeer ongelegen.

Desmets films bleven opgeslagen liggen in Berlijn en inmiddels druppelden er ook rekeningen voor de opslag van de films binnen bij de Films-Erneuerungs-Gesellschaft, die deze weer naar Desmet doorstuurden. Desmet stuurde woedende brieven naar Berlijn, want niet alleen weigerde hij te betalen, er zouden ook films ontbreken bij partijen films die wel geretourneerd waren naar Nederland. De Films-Erneuerungs-Gesellschaft wist niet wat ze moest doen en zei dat ze machteloos was. Ze vond ook dat alle kosten voor Desmets rekening waren. Pas 14 mei 1915 kwamen de films terug. Blijkbaar had Desmet toen eieren voor zijn geld gekozen en alle rekeningen betaald. Vandaar dat verschillende films in de Desmet-collectie aan het begin en het eind een perforatiestempel van de Berlijnse douane kregen. Dat is op sommige originele kopieën in de collectie nog steeds te zien. Het had niet veel gescheeld of een groot deel van de Desmet-collectie was er (in ieder geval in Nederland) niet meer geweest.

positie moet Desmet als zakenman 'pur sang' zeker aangesproken hebben. Uit het Desmet-archief blijkt dat hij, maar ook Franse en Duitse importeurs en distributeurs zoveel mogelijk ondanks de oorlog wensten door te werken, vanwege het gewin, maar ook omdat het thuisfront veel behoefte had aan verstrooiing en beelden van het front.

Een en ander is duidelijk te zien bij de import van de door Desmet in Nederland gedistribueerde Italiaanse films. Voor de oorlog betrok Desmet bijvoorbeeld zijn Italiaanse films voornamelijk via Frankrijk, dat als een soort Europees verdeelcentrum fungeerde. Brussel

1. 'Jean Desmet, distributore dei primi film italiani', in: *Sperduti nel buio. Il cinema muto italiano e il suo tempo (1905-1930)*, Bologna (Cappelli) 1991, pp. 140-158.